AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

Beynəlxalq münasibətlər və İqtisadiyyat
fakültəsi Elmi Şurasının 10.X.2012-ci il
tarixli 1 saylı protokolu

“Təsdiq edirəm”
Elmi Şurasının sədri,prof.Z.M.Həsənalıyev

____

5307.01.”Iqtisadi nəzəriyyə”
ixtisası üzrə doktoranturaya

QƏBUL İMTAHANININ

P R O Q R A M I

Bakı Dövlət Universiteti Beynəlxalq münasibətlər və İqtisadiyyat fakültəsinin Elmi Şurası tövsiyyə etmişdir.

Protokol№ 1

Qəbul imtahan proqramı

BAKI - 2012

Giriş:

Makroiqtisadiyyat, mikroiqtisadiyyat, iqtisadi təlimlər tarixi fənlərinin predmeti və problemləri. Problemlərin öyrənilməsinin nəzəri və təcrübi metodları.

I. **Makroiqtisadiyyat**

Makroiqtisadiyyatın yaranmasının tarixi mərhələləri və əsas məsələləri. Staqflyasiya, staqnasiya, infilyasiya – açıq iqtisadiyyat müstəvisində. Makroiqtisadiy-yat nəzəriyyəsinin yaranmasında Keynsçiliyin və monetar təliminin yaranması. Makroiqtisadiyyat müasir iqtisad elmi sistemində. İqtisad elminin fəlsəfəsinə dair müasir təsəvvürlər. "İqtisadi imperializm" və iqtisadi inkişafın qeyri-iqtisadi amilləri. İqtisadi artımın xammal amili: müsbət və mənfi cəhətlər. Vergi rəqabəti onun mahiyyəti və inkişafı. İqtisadi dövriyyə modellərinin əsas əlamətləri. Milli iqtisadiyyat. F.Listin və müasir iqtisadçıların şərhində sosial–iqtisadi effektivlik anlayışının məzmunu. Kateqoriya, qanun və qanunauyğunluq abstraksiyanın mərhələləri kimi. Əlavə dəyərin mahiyyəti, məzmunu və istifadə edilməsinin effekti. Xalis iqtisadi rifah. İnsan inkişafı indeksi, onun dəyişməsinin nəticələri. Tarazlı artım və rifahı artım. İqtisadi artımın miqyas effekti ilə qiymətləndirilməsi. Yaşayış dəyərinin ölçülməsi, istehlak qiymətləri indeksi. İqtisadi inkişafın dinamizmi. İqtisadi artımın intensivləşdirilməsi. Məcmu tələbin tənzimlənməsinin qiymət və qeyri-qiymət amilləri. İstehlak, yığım və investisiya: qarşılıqlı əlaqə və asılılıq. İnvestisiya tələbi, ona təsir edən obyektiv və subyektiv səbəblər. İqtisadi tsiklərin tipologiyası. Müasir mərhələdə böhran mexanizmində baş verən dəyişikliklər. C.M.Keynsin tələbin stimullaşdırıcı konsepsiyası. Multiplikasiya, onun növləri və hesablanması. İstehlakçı davranışı. Faydalılıq həddinin azalması qanunu. Məcmu tələb, onu tənzim edən amillər. Məcmu təklif, onu tənzim edən amillər. Dövlət antitsiklik tənzimlənməyə dair yeni Keynsçi və yeni konservativ baxışların təhlili. Texniki tərəqqi və iqtisadi tarazlıq. Postböhran dövründə təhlili və qiymətləndirilməsi. Postkeçid dövrünün makroiqtisadi təhlili. Şaxələndirilmiş iqtisadiyyatın göstəriciləri və təhlili. Pulun tsiklik təkamülü. Pul təklifinin optimal strukturu. Pula olan tələb, onun strukturu. Pula tələbin nəzəri amilləri. Nemət bazarında tarazlıq (İS – LM modelil). Əmək haqqının artım və infilyasiya spiralı. İnfilyasiya və işgüzar tsikl. Kredit sistemi və makroiqtisadi tənzimləmə. Monetar siyasət, onun məqsədləri və obyektləri. Monetar siyasətin məcmu tələbə təsiri. Qiymətli kağızlar bazında əməliyyatlar. Dou-Cons, Nikkey və Nasdaq indeksləri. Maliyyə siyasəti və onun nəzəri əsasları. Dövlətin büdcə siyasəti. Dövlət büdcəsi və ÜDM. Dovlət borcu. Daxili və xarici borc. Tarixi və müasir vergi nəzəriyyələri. Dövlətin vergi siyasəti. Açıq iqtisadiyyatın əsas anlayışları. Tədiyyə balansı. Fiskal və pul siyasətinin qapalı iqtisadiyyata təsiri. Valyuta məzənnəsi və alıcılıq

qabiliyyəti prioriteti. Dövlətin makroiqtisadi siyasəti və onun 5 problemi. İqtisadi dinamikaya təsir edən amillər. İnvestisiya tələbi və ona təsir edən obyektiv və subyektiv amillər.

II . Mikroiqtisadiyyat

Vergilərin qiymətlərin səviyyəsinə təsiri. İstehsal xərcləri. İqtisadi nəzəriyyənin digər iqtisadi elmləri ilə qarşılıqlı əlaqəsi. Rəqabət, onun mahiyyəti və növləri. Əsas və dövriyyə kapitalı. Kapitalın dövranı və dövriyyəsi. Pozitif və normativ iqtisadiyyat. Bazarın meydana gəlməsi şərtləri. Dövlət bazar təsərrüfatı sisteminin subyekti kimi. Əmtəə fetişizmi konsepsiyası. Firmanın fəaliyyətdə marketinq bölməsinin rolu. Bazar müvazinəti. Müvazinət qiyməti. İqtisadi sistemdə bazarın rolu və funksiyası.

İstehsalın təmərküzləşməsi və mərkəzləşməsi. Təmərküzləşmənin müasir formaları.

İqtisadi nəzəriyyənin predmeti və müxtəlif iqtisadi məktəblər tərəfindən onun şərhi. Antiinhisar qanunları. Təsərrüfat fəaliyyətinin əsas formaları. İqtisadi qanunlarla təbiət qanunlarının oxşar və fərqli cəhətləri. Fəaliyyət məkanına görə bazarın növləri. Rəqabətin xarakterinə görə bazar strukturları. Bazar mexanizminin mahiyyəti. İqtisadi sistemdə insanın yeri və rolu. İqtisadi institutlar və bazar təsərrüfatı sistemində onların rolu. İnsanın həyat fəaliyyətinin təbii və sosial mühiti. Təklif və ona təsir edən amillər. Təklif qanunları. Cəmiyyətin iqtisadi sistemlərinin təsnifatına dair müxtəlif baxışlar. A.Marşalın qiymət nəzəriyyəsi. Gəlirin iqtisadi nəzəriyyədə və statistik cəhətdən qiymətlənqirilməsi. Təhlükə mənbələrinə görə risklər. Fiziki və qeyri-fiziki kapital. . Bazar çatışmazlıqlarını əks etdirən amillər. Əməyin muzdlu əməyə çevrilməsinin şərtləri. Kənd təsərrüfatı məhsulları üzərində qiymətin əmələ gəlməsi xüsusiyyətləri. Dövlətin iqtisadiyyata Təsiri və formaları. Firmanın davranışına dair menecerial nəzəriyyə. Dövlətin yerinə yetirdiyi minumum funksiyalar. Müasir inhisar modelinin təsnifatı əlamətləri. Dövlətin yerinə yetirdiyi maksimum funksiyalar. İstehsal həcmlərinin maksimum artırılmasına dair firma nəzəriyyəsi. Risklərin idarə edilməsi metodları. Bazar sturukturlarının təsnifləşdirilməsi əsas əlamətləri.

Azad rəqabət bazarının mövcudluğunun əsas şərtləri. Assimetrik informasiya. Azad rəqabət və allokativ səmərəlik. İqtisadiyyatda dövlətin roluna dair müxrəlif baxışlar və onların təkamülü. Azad rəqabət və istehsal səmərəliyi. Kapitalın dövriyyə sürəti və ona təsir edən amillər. Azad rəqabət bazarının çatışmazliqları. Gəlir effekti və əvəzetmə effekti. Müxtəlif dövrlərdə torpağın əhəmiyyətinin müxtəlif cür dəyərləndirilməsi. Klassik siyasi iqtisadın dövlətin roluna dair baxışları. İstehsal xərcləri və onların mahiyyətinin müəyyən edilməsinə müxtəlif yanaşmalar. Qiymətlərdə liderlik modeli. Xarici

effektlər və onların təsnifatı. Sabit və dəyişən istehsal xərcləri. Ümumi istehsal xərcləri. Bazar sturukturunun modelləri. Sınıq tələb xətti əyrisi modeli. Xarici effektlərin tənzimlənməsi formaları.

III İqtisadi təlimlər tarixi

Игтисади тялимляр тарихинин предмети – айры-айры нязяри мяктяблярин вя ъяряйанларын, айры-айры эюркямли игтисадчы алимлярин вя мцтяфяккирлярин ясярляриндя юз яксини тапмыш игтисади бахышларын мейдана эялмяси, инкишафын вя бир-бирини явяз етмясиндян ибарят тарихи просесдир. Ъямиййятин игтисади инкишафы иля игтисади тякамцлцнн гаршылыглы ялагяси.

Тядгигатын методолоэийасы. Тарихи вя системли тящлил методлары. Игтисади тялимляр тарихинрин дюврляшдирилмясинин мейарлары вя игтисади нязяриййялярин тяснифляшдирилмясинин мцхтялиф вариантлары.

Гядим Мисирин, Бабилистанын, Щиндистанын, Чинин вя диэяр Асийа истещсал цсул юлкяляринин игтисади фикирляри дювлятин идаря едилмяси щаггында елмин мцщцм тяркиб щиссяси кими. Гядим Бабилистанын игтисади фикирляринин Щаммурапи чарынын ганунларында якси. Конфусийанын ясярляриндя вя «Гуан-Тсы» (трактатында) игтисади фикирляри.

Ерамыздан яввял IV ясрдя гядим йунан философларынын игтисади бахышлары. Ксенофонтун, Платонун вя Аристотелин ясярляриндя ямяк бюлэцсц, пул, онун мащиййяти вя функсийалары, ямтяя, онун хассяляри вя мцбадиляси вя с. мясялялярин шярщи. Аристотелин игтисадиййат вя хрематистика консепсийасы.

Илкин вя сонракы орта ясрлярдя Гярби Авропанын игтисади тялимляри.

Ислам Шяргин сосиал-игтисади идейалары. «Гурани-Кяримдя бязи тясяррцфат мясяляляринин иазыщ. Ибн-Щалдунун сосиал-игтисади бахышлары.

Илкин капитал йыьымы дюврцндя игтисадиййатын, сийасятин вя нязяриййялярин хцсусиййятляри вя онларын меркантилизм колнсепсийасынын гярарлашмасына тясири.

Меркантилистлярин ясярляриндя базар мцнасибятин тяшщлилинин илкин тяърцбяси. Юлкянин сярвяти вя онун артырылмасы йолларына даир тялимин йарадылмасы. Меркантилистлярин тядгигатларынын ясас предмети вя методу. Меркантилизмин инкишафынын ики мярщяляси: пул балансы вя тиъарят балансы,

онларын хцсусиййятляри. Щимайячилик (протексионизм) дювлятин игтисади щяйатда иштиракына даир нязяриййядир.

Классик сийаси игтисад мяктябинин мейдана эялмясинин тарихи шяраити. Классик сийаси игтисад мяктябинин инкишаф мярщяляляри.

Физиократизм идейаларынын цмуми характеристикасы. Ф.Кененин ясярляри. «Тябии гайда» консепсийасы – физиократларын метололоэийасынын ясасы кими. Мцбадилянин еквивалентлийиня даир тялим. Игтисади тядгигатларын истещсал сферасына кечирилмясинин ясасландырылмасы. Игтисадиййатда сянайенин вя тиъарятин ролунун лазымныъа гиймятляндирилмямяси.

А.Смит капитализмин мануфактура дюврцнцн игтисадчысыдыр. Меркантилизмин тянгиди. Инсанлар арасында игтисади мцнасибятлярин гярарлашмасында обйектив игтисади ганунларын («эюрцнмяз ялин») ролу. А.Смитин шащ ясяри олан «Халгларын сярвятинин тябияти вя сябябляриня даир тядгигат» ясяринин ясас идейалары. Манифактура дахили ямяк бюлэцсцнцн тящлили. Смитин синифляря даир тялими. Дяйярин, ямяк щаггынын, мянфяятин вя рентанын изащы. Пул нязяриййяси. Капиталын вя онун структурунун сяъиййяляндирилмяси. Тякрар истещсала даир тялими. «Смитин ещкамы». Смитин мящсулдар ямяйя даир бахышлары.

А.Смитин игтисади либерализм консепсийасы. Истещсалын тянзимляйиъиси кими. азад базарын ролу. Дювлятин игтисади сийасяти. Дювлят бцдъясинин вя дювлят боръунун тящлили. Верэи гойулушлары принсипляри.

Ъ.Миллин «Сийаси игтисадын ясаслары» ясяриндя «истещсал ганунлары» иля «бюлэц ганунларынын тядгигинин методолоэийасы. Сийаси игтисадын предмети вя методу. Дяйяр нязяриййяси. Миллин игтисади ганунларын мащиййятиня даир спесифик бахышлары. Кредит, пул проблеми. Эялирляр нязяриййяси. Миллин сосиал-игтисади ислащатлара даир консепсийасы.

Марксизмин мейдана эялмясинин тарихи шяраити. Марксизмин цч мянбяйи вя цч тяркиб щиссяси. Марксын методолоэийасынын хцсусиййятляри. Базис вя цструма даир консепсийасы. Синифляр нязяриййяси. Дяйяр вя изаф дяйяр нязяриййяси.

«Капитал» ясяринин структуру вя ясас идейалары. Марксын игтисади тялиминдя капитал, мящсулдар ямяк, мянфяят нормасы, рента нязяриййяси, тякрар истещсал консепсийасы кими мцщцм нязяри мясялялярин изащы.

Маржинализмин мейдана эялмясинин илкин шяртляри. «Маржинал ингилабы» нязяри ахтарышларда функсионал тящлилин, рийази васитялярин, сон игтисади эюстяриъилярин вя системли шякилдя йанашмнын цстцн тятбиги кими.

Маржинализмин сяляфляри (Г.Госсен, С.Дцйцпйу, О.Курно, И.Тйунен). «Госсен ганунлары».

«Маржинал ингилабынын» биринъи мярщялясинин нязярийййяляринин субйектив-психоложи йюнцмц. К.Менэер, У.Ъевонс вя Л.Валрас – маржинализмин баниляри кими.

Америка институсионализминин мейдана эялмясинин илкин шяртляри. Тядгигатларын предмети вя методу. Ъямиййятдя сосиал-игтисади ислащатларын програмларынын антиинщисар тяйинаты.

Институсионализмин ясас ъяряйанлары вя онларын хцсусиййятляри. Т.Вебленин сосиал-психоложи (технократик) институсионализм ъяряйаны. Ъ.Коммонсун сосиал-щцгуги (йуридик) институсионализм ъяряйаны. У.Митчеллин конйунктур-статистик (емпирик-прогностик) институсионализм.

1929-1933-ъц илляр дцнйа игтисади бющраны инщисарчы вя натамам рягабят нязярийййялярин мейдана эялмясинин илкин шярти кими.

Е.Ъемберлинин инщичарчы рягабят нязярийййясинин мащиййяти. Чемберлиндя инщисарын ясас мейары. «Мящсулун дифференсиасийасынын» гейри-гиймят амилляри вя базарда рягабят мцбаризясинин эцълянмяси.

Ъ.Робинсонун натамам рягабят игтисади нязярийййяси. Инщисар вя монопсонийа. «Сямярялилик вя ядалятлилик» сечиминя даир мцлащизяляр.

ХХ ясрин 30-ъу илляриндя гярби Авропа щюкцмятляринин игтисадиййаты сабитляшдирмяк програмларынын ясас нязяри мцддяалары. Ъ.М.Кейнсин «Мяшьуллуьун, фаизин вя пулун» цмуми нязярийййяси» ясяриндя макроигтисади йанашма методу. Кейнсчилийин ясас методоложи принсипляри. «Сямяряли тяляб», «мултипликатор», «уъуз пуллар» щаггында фикирляр. Игтисадиййатын дювлят тянзимлянмяси тядбирляри.

Игтисади инкишафа даир неолиберализм консепсийалары. Сосиал базар тясяррцфаты консепсийасы. «Сосиал базар тясяррцфаты»нын мащиййяти.

В.Ойкен «игтсиади системлярин» типляри щаггында. «Сосиал базар тясяррцфатында» дювлятин ролу.

Неолиберилазмин Фрайбург вя Чикаго мяктябляринин хцсусиййятляри.

М.Фридменин монетар консепсийасы. Фридменин «Ишсизлийин тябии нормасына» даир консепсийасы.

Неоклассик синтез консепсийасынын мейдана эялмяси. П.Самуелсон ящалинин сабит вя там мяшьуллуьунун тямин едилмяси вя артан реал эилярляри щаггында.

П.Самуелсон «неоклассик синтез» нязяриййясинин мащиййяти щаггында.

«Неоклассик синтез» консепсийасынын йени версийалары.

Неоклассик ъяряйанын мейдана эялмяси, мащиййяти вя ясас нцмайяндяляри. Неоклассик ъяряйанын ясас нязяри тямсилчиляри – монетаризм, неолиберализм вя сямяряли эюзлямяляр нязяриййяляри.

Кейнсчилик вя йени кейнсчилик нязяриййяляри.

Сосиал-институсионализм нязяриййяляри. Ъ.Гелбрейтин конверэенсийа нязяриййяси.

Йени конститусионализм (Р.Коузун мцлкиййят щцгугу игтисади нязяриййяси. Ъ.Бйукенин иътимаи сечими нязяриййяси.

Глобалист игтисадчыларын ъямиййятин инкишаф мейлляриня даир бахышлары.

ƏDƏBİYYAT:

1. Məhərrəmov A. M. Sahibkarlıq: nəzəriyyədən praktikaya. Bakı, 2009.
2. Meybullayev M.X. Mikroiqtisadiyyata giriş. Bakı 2010.
3. Mənkyu N.Q. Ekonomiksin əsasları. Bakı 2004.
4. İqtisadi nəzəriyyə. Dərslik. Prof T.S.Vəliyev, prof Ə.P.Babayev, prof. M. H. Meybullayevin elmi redaktəsi ilə Bakı 1999.
5. Игтисади тялимляр тарихи. Бакы, 2002.
6. Tomanbay M., Gümüş T. Genel ekonomi. Ankara 2004.
7. Экономическая теория. Микроэкономика 1,2. Под ред.Журавлевой Г.П. и др.М., 2006.
8. Попов А. И. Рыночные процессы в микро и макро экономике. СПб. 2001.
9. Самуельсон П. , Нордхаус В. Экономика. М. , 1997.
10. Тарануха Ю. , Земляков Д. Микроэкономика. М. , 2002.
11. Н. Грегори Менкью. Макроэкономика. Изд. МГУ, 1994.
12. Н. Грегори Менкью. Принципы макроэкономики. 2-е изд. Питер. 2004.
13. Джеффери Д. Сакс. Фелипе Ларрен Б. Макроэкономика. Глобальный подход. М. 1996.
14. Селищев С., Макроэкономика, изд. 2-е под ред. Проф. А.И. Леуского. Питер. 2001.

15. Общая экономическая теория (Политэкономия). Учебник. Под ред. Акад. В. И. Видяпина, акад. Г.П.Журавлевой. М. 1995.
16. Ядгаров Я. История экономических учений. М., 2008.
17. Конторович Л. Экономической расчет наилучшего использования ресурсов. М., 1959.
18. Леонтьев В. Экономическое эссе. Теории, исследования¸ факты и политика. М., 1990.

Tərtib edənlər:

1. Prof. A.M.Məhərrəmov
2. i.e.d. H.B.Rüstəmbəyov
3. dos. K.A.Sarıyev
4. dos. Q.E.Qitəliyev
5. dos. X.Ş.Kərimov